

Élet – Kép – Regény

Pérel Zsuzsa visszatekintő tárlata

Szinte hihetetlen, de a faliszőnyegszövés szorgalmas és alázatos szolgálója, Pérel Zsuzsa, tavaly töltötte be a hatvanhatodik évét. Ebből az alkalomból az Iparművészeti Múzeum az Élet – Kép – Regény című életmű-kiállítással tisztelegett előtte, ami szeptember 14-ig volt látogatható. A tárlatot a Kovács Gábor Művészeti Alapítvány (a KOGART) gazdagon illusztrált és naprakész pontosságú katalógusa kísérte. A szecessziós palota földszinti körfolyosóját teljesen betöltötte a jeles textilművész másfélszázánál is több alkotása. Az eddigi gazdag termésből E. Nagy Katalin, a tárlat rendezője válogatott.

Pérel Zsuzsa az ő „szelíd erőszakának” számlájára írja, hogy a kiállítás legelején serdülőkori „zsengeit” is megtekinthettük. Ezek a hatvanas évek legelején, akkor készültek, amikor még festőművészek szánta magát, s más nevet is viselt. Családi vagy baráti körében akkoriban mindenkit „becserkészett”, hogy modellt üljön pasztell-portréihoz. A kiállításon a legrégebbi faliszőnyeg, a Régiség című, 1976-ban készült s „még nem az igazi”. Csupán a közepe gobelin. A pereme gyapjából, régi selyemszövetből valamint csipkéből álló textil-kollázs. Már ekkor elkezdődött a „talált tárgyak” és az ócskapiacn vásárolt régiségek alkotó alkalmazása, ami egész pályafutását végig kíséri. Önmaga ez képletesen így fogalmazta meg: „Az Ecserin születtem...”

A Visszajöttek a zenészek 1982-es, szomorkásan groteszk csoportképe már valódi, másfél méteres gobelin. Létrejöttére egy Bartók-tárlaton látott – máramarosi muzsikás-bandát ábrázoló – megsárgult fotográfia hatott ösztönzően. (Pérel Zsuzsa művészetében a régi fényképek jelentik a másik állandó ihletforrást.) A Muzsikás együttes ezt a művét alkalmazta a „Szól a kakas már” című, a magyar zsidóság népzenei felvételeit rögzítő hanganyaga lemezbortóján.

– Legalább hat-hét hónapon át szőttem, miközben az együttes muzsikáját hallgattam, de nem kell engem ezért a ráfordított fáradozásért sajnálni, mert szívesen csináltam – hárítja el kapásból a „résztvényilvánítást” a sok napi fizikai munkáért, majd egy vidámabb témára tereli a figyelmet:

– Átállítottam és lelassítottam a villanyvarrógépet, hogy alkalmassá tegyem olyan lépésekre is, amelyekkel különféle régi színészportrékat lehetett kivarrni – meséli a nyolcvanas évek közepén született, díványpárnaszerűen montírozott és kitömött peremű arcképsorozatáról.

Az alkotó személyes tárlatvezetésével – a továbbiakban is csak a fontosabb csomópontokra összpontosítva – bukkantunk a kilencvenes évek derekán készült papírplasztikákra, amelyeknek hófehér domborműveit csak helyenként törte meg a harsány színezés. A címeik jobbára népiesen humorosak, mint például a szándékoltan kissé hosszadalmas „Már én sem olyan vagyok, mint amilyen voltam I-II.”, illetve a közsismert magyar-nótát idéző, csattanósan rövid „Ityóka-pityóka”...

– A munkásságomban sohasem voltak éles korhatárok az egyes témavonulatok és ábrázolási stílusok között – vallja visszapillantva Pérel Zsuzsa. A falusi ihletű dolgok szinte észrevétlenül mennek át a régi városképekbe, a katoná- emlékek a korcsolyázási mozzanatokra rímelnek, a szerelmem a színház vagy a cirkusz és a némafilm figurái teljesen kispolgári házassági jelenetekkel váltakoznak... Sok szőnyeget szőttem emberpárokról, így a kétoldalas Amnézia a férfi-nő kapcsolatának színét és fonákját is villantja fel egyszerre. A két darabból álló Vágyakozás gobelinjén a bubifrizurás hölgyek és kackiás bajszerű urak fejei csupán felvetőfonalakon függenek, és egytől-egyig mind előre bámulnak. Csak ketten cicáznak egymással, de a merev keretből nincs kilépési lehetőség senki számára sem, a szó eredeti és átvitt értelmében egyaránt...

Tovább lépdelve megálltunk a fakeretbe foglalt 1988-as Ereկyetartó, szürke nagykendős nőalakja

előtt, aki La Paix (A béke) felirattal egy régi, párizsi kiállítási katalógust tart jobb kezében.

– Ezt a nagyapám emlékére készítettem, ő találta ki a Péreli-nevet és művészként ezt használta, aztán 1944-ben meghalt és időközben teljesen elfelejtették, de én megpróbálom ébren tartani az emlékét, például ezzel a munkámmal is... Nagyjából ezzel egy időben került hozzám ez a régi, falusi motolla, amelyet eredetileg arra használtak, hogy kimerjék rajta a fonalat. Addig tekerték, amíg el nem érte a kívánt hosszat. Akkor megszólalt a csengő, hogy jöhet a következő menet. Én viszont a különféle emberi életkorokat ábrázoltam rajta, a bölcsőtől a sírig... A régi nádszékét még korábban kaptam egy barátomtól, aki tudta, hogy gyűjtöm az ilyesmit, aztán a favázát bearanyoztam, az ülőkéjére pedig egy képzeletbeli kastély képét szőttem a hozzá vezető fasorral. A háttámlájára egy Nyugalom feliratú szalagot tartó angyalka került.

Pérel Zsuzsa munkásságában mindegyre visszatérnek a madonnák és az angyalok. Számomra az egyik legemlékezetesebb az 1987-es Boldogasszony címadásával feleselő szomorú arc, ahogy az ezzel szintén éles ellentétben álló, barokkosan dús – aranyzállal, flitterrel és bársonnyal, aranyzsinórral meg

fogadalmi tárgyakkal történt – díszítés. Szokatlan az Istenanya kezében a kiseddél együtt szorongatott koponya és főleg a művésznő mellbevágó alapötlete: „aki életet ad, az egyben halált is ad”. Miközben hosszan tűnődtem e vitathatatlan alapigazságon, meghatottan fedeztem fel a gyógyulásra váró emberi testrészek ereklýei között egy tenýrnyi Magyarországtérképet. Parányi nemzeti zászlóra fűzve, mihamarabbi változást sürgető fohászként, a rendszerváltás – akkor még nem is sejtett – küszöbén... Látható volt az 1989 temesvári „véres karácsonyának” döbbenetes mementója, közepén a feketére égett arcú Máriával és gyermekével, s körülötte váratlan ellentétként: aranyfonálon függő romániai pénzérmékkel, kulcsokkal, szögekkel, csokoládéformákkal, valódi töltényhüvelyekkel és nem utolsósorban egy telefonbeszélgetések lehallgatására használt, hamisítatlan szekus „poloskával”. Ezt követően – a sokak által várt Kánaán helyett – a hosszadalmasan fájdalmas, felemás változásokba való csendes beletörődés hangulata következik. Az vezet a Szegény angyal (1997) a szürke árnyalatokba fulladó nagyváros felett aláhulló kezekkel lebegő alakjához. Kiterjesztett

szárnyairól foszlott fonalak lógnak, szaggatott köntösét a volt szocialista országok értékét vesztett pénzérméi húzzák le, így akadályozván a szabad röptét. A fekete köntösbe burkolózott Sentinella (2000) az évezred fordulóján a különféle népek tarkabarka népi mintáiból szőtt szőnyegen ülve őrzi tovább a hagyományos értékeket a jövő számára. A 2001-es Aequilibrium arkangyala már megtalálta az egyensúlyt az ég és föld között. Baljában a felhőkbe vezető zöld reményfonalat tart, míg jobbjaiban piros szálát ereszt alá a dombvonulatok között megbúvó falvakra, afféle villámhárító gyanánt.

Születésnap ajándékként – saját maga és a közönség számára – kimondottan erre a tárlatra készítette el, két éves „nehéz testi munkával” az Asha (2007-2008) című művét. Ez a korábbi, természetfölötti munkáinak vonulatába sorolható, sőt, ezeknek mintegy összefoglalása. Az égen egyszerre mutatkozó nap és hold, valamint a földön rendhagyó módon együtt jelentkező négy évszak korábban készült el, mint a címe:

– Előbb megszőttem és csak azután kerestem hozzá a megfelelő címet, amelyet végül Zarathusztra tanításáiban találtam meg. Az Asha perzsául ugyanis fényt jelent...

Wagner István

Amnézia

